

Savezo kaj ni diken manuša/nja
le Crna Gora

**SAVETA SAVO LE ĐIVDIPE KA
ČUVAJ LE ZAKONURA ANDO
DIKHIPA LE O JILJIDIPE SAR
AVE KHAJ SILEN VALIDITETI.**

Podgorica, septembar 2023. brš.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

MINISTARSTVO
EDUKACIJE, NAUKE I
TEHNOLOŠKOG RAZVOJA

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

CZIP

O MANUŠ KAJ ČERDA GAVA:

Goran Macanović, Savezo kaj ni diken manuša/nja le Crna Gora

E autorija:

E radna grupa

O dizajn:

Printing Office LAPIS

Te stampa:

Printing Office LAPIS

Čerde:

30 kotora

Preporuke sikavdine ando keripe "Biram da biram" katar Savezo kaj ni diken manuša/nja le Crna Gora (Savez slijepih Crne Gore). Projektosko si povdilo ande programo "OCD u Crnoj Gori - od osnovnih usluga do oblikivanja politikita -M'BASE" katar čhindoko "Centar za građansko obrazovanje (CGO)", Friedrich-Ebert-Stiftung (FES), Centar za zaštitu i proučavanje ptica Crne Gore (CZIP) thaj Politikon mreža. Projektosko si financirime Evropska unija, sar kofinansirime Ministrimiya jekhe uprave. Sadržaj ovi preporuki isključiva e averdipe Savez slijepih Crne Gore thaj na odražava anome ikako čhi ča sige CGO, Evropska unija sar Ministrimiya jekhe uprave.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

VLADA CRNE GORE
MINISTARSTVO JAVNE UPRAVE

MINISTARSTVO
EVROPSKIH POSLOVA

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

Sa so hi kate/o sadrzajo:

KODA:	4
UVODE ANTIKALE O MAŠKAR RROMANE - ANGENIPE PE O RREFORMATURA LE IZBORNE KANONIPENGE:	5
KANONIPENGO DROMIKAŠI:	7
INSTANCIJE PALE SA O PHAREVIBO LE IZBORURA:	12
AVDIKERIBA KHATAR O PHAREVIBO LE IZBORURA KOTAR O RROMANE SAR VALIDITET:	13
1. THEMENGE DROMIKAŠI:	13
2. THEMENGE PALE SA O PHAREVIBO LE IZBORURA:	14
3. AVDIKERIBA PALE SA O PHAREVIBO LE IZBORURA:	14
4. LAJORO I AVDIKERIBA THAJ O ČHANIBA LE IZBORNE LISTURA:.....	16
5. AVDIKERIBA KHATAR O FRALENGIPE/TARIBENGORO LE IZBORNE LISTURA THAJ O KANDIDATENGE KATAR O IZBORNE LISTURA:	17
6. PHAREVIBO LE IZBORURA:	18
7. AVDIKERIBA THAJ PUBLIKACIJA KATAR O REZULTATE LE IZ- BORURA:	19
8. KHATAR O RIHTA LE BIRAČENGE THEMEN:	20
9. KO APOSLO/PINDE AVDIKERIPE LE IZBORURA:	21
10. KHATARO PALE KO AKANA: 21 KHATARIBA:	23
AN O SOLODESO THAJ KO O KHERAVERIBA SAR BUTJAKERE RROMENGE LE CRNA GORA:	23

Kodo – te denen sar delpa muj gala institucije:

BM - Biračko tan

BO - Birački odbor

BSI - Birač/ica sar validiteti

DIK - Naciovalo izborino komisija

MUP - Ministerio palo bheso hramos

OIK - Birački komisija palo opštinski

OOV - Vakerdo kerdo manusenge

OSI - Manus sar validiteti

SSCG - Unija palo sljengoro thaj sljengiri le Crna Gora

Uvodne opaske - Baro kerdo dromal e izbornokododipasko zakonikane reforma

Manuša s invaliditetom (MSI) sar Crna Gora jekhipe savi dromal pe-o biračko aver. Nane, saj vakerela đaja, mek kanimo jekhipe biračko aver dromalpe, ande jekhmedi međunarodikane stendarde palo so vakerel dromalpe ande đavikane zakonikane the biračipasko đjivdipe ko smislo palo, sinepesko the te ovel aver saj te glasinel te drab dromal.

O Ustavija palo Crna Gora phenel tano biračko aver the tano angluno glasipe palo sar amaro trubul khamlune/khaja. Amaro trubul te politikako the phuvipasko đjivdipe palo MSI dromalpe phenel savi oda the kerdilo amenge the phenenpe thaj te kerdil amenge biračipasko đjivdipe.

Manuša s invaliditetom, đjavenge sar Crna Gora, nane đjavenge sar averadjipe ande politikako đjivdipe. Sar ačhavdo angluno biračipasko đjivdipe sar Crna Gora, mek te zoravel te del pečaha ko amaro đjivdipe, than te sajldel anglune si dromalpe, sinepesko thaj te del pečaha palo saj te angluno trubul than glasipe ande adjako biračipasko than, kaj trubul te jek hulaj khera amen the ovel dromal korkoro.

Tradicionalno, MSI inke naj amen te ovel dromal korkoro thaj ande dikhipa đjavipasko biračipasko than, ande smislo so kerel sinepesko naj ande amaro đjivdipe. MSI phenel te avil te ša o jekh but čhave, kaj čhave čo đjavipe te ovel amen korkoro ando đjavipe, so sinare te đjiven te ovel samostalno ande palo aver dikhipa thaj te džuvaven te dživden dromal. MSI anelen korkoro palo savi oda thaj te avil te dživdo ande phure romane the te phiravel peskoro đjivdipe, kaj sinepesko thaj te džuvdo samostalno so kerel o avil.

Palem avil te dživdo korkoro palo savi oda naj lengo te phiravel peskoro đjivdipe te angavel thano vast si kai pravnikane kaverde, palo sar amaro đjivdipe, pirelodipe dromalpa thaj mulo sinepesko prepreke so sinepesko astardo ko jekh kotora. So oda so astarde samostalno korkoro MSI te angluno palo đjivdipe, sinepesko mulo aver, palo sar amaro đjivdipe čaj te angluno palo đjivdipe ando đjavipasko than.

I kaj oda naj manuša s invaliditetom naj dromalpe ando politikako the javno đjivdipe, MSI phenel majbut ko baro intereso palo o avil đjivipasko biračko aver. Savi phiravel ovel dromalpe te angluno palo đjivdipe MSI, sinepesko thaj mulo astarde savi oda zoravel pesko đjivdipe savi te na ovel peko đjivdipe, sar predrasude ando đjavipasko đjivdipe, sar amaro đjivdipe čaj thaj mulo fizikane thaj avaze materialne prepreke so čaj angluno palo đjivdipe te dživen palo phure romane.

Ovel angluno palo đjivdipe palo MSI sar Crna Gora nane dromalpe pe keripnasko thaj baro aver kanonikani norme palo te korkoro, Kostitucia savi sinepesko dromalpe angluno palo biračipasko đjivdipe thaj angluno palo tajnosto palo kerkipe.

Konvencija palo Ujedinjene nacija bašo manuša s invaliditetom vakerel savi savi sako država savi sinepesko MSI savi angluno palo politikako pravnikane kaverde thaj the korkoro ko amaro đjivdipe ka angluno palo đjivdipe savi te angavenpes palo savi oda angluno sar averadžipe, sinepesko savi Crna Gora oda sas dromal ko amaro đjivdipe vakeripa savi MSI te korkoro thaj te avil te denpes đjivdipe savi te angluno palo biračipasko đjivdipe. Mek than keripnasko savi oda, angluno situacija nane sinepesko akterija thaj institucie savi korkorpes angluno đjivdipe, te prineriben pesko đjivdipe, thaj te angluno thaj korkoro savi MSI sas dromal.

Manuša/nja s invaliditetom (MSI) anav Crna Gora savo so amaro biračko pravo avdive. No, palo upral o pitanje: del o amaro biračko pravo ova amaro temeljniano internacionalo standardo palo si amaro domaće zakonodavstvo anav o smislo savi independente thaj tajno glasanje.

Ustav Crna Gora garantuva amaro opšto thaj amaro berš biračko pravo thaj tajnost glasanje palo amaro manuša/nja. Amaro pravo ano političko thaj ano javno življenje amaro manuša/nja s invaliditetom (MSI) si regulisano sa savo pozitivno-pravnikano akta save si Crna Gora odat thaj ratifikovala, thaj phende aktivno thaj pasivno biračko pravo ano MSI.

MSI, amaro manuša/nja savi Crna Gora, nane dostigno te sikljol o političko thaj o javno življenje. Ande aso savi phende palo aktivno biračko pravo ano Crna Gora, palo tut te asavdel odova normalne uslove palo independente thaj tajno glasanje ano palo biračke mesto.

Tradiciono, MSI akana nane palo čaj savi ove druge manuša/nja thaj varesave ova biračko pravo nane te džan avdive ano amaro biračko mesto, thaj pherdo si nane independente thaj amaro odađi tajno phendipenca. MSI akana phenden ano amaro odađi amaro familija save pali utjime ani si phenden ano amaro odađi vontu, ča odoleski si odiavor o principio ani independente thaj tajnost ano amaro glasanje.

Thajo savi nane dostigno te aven ano amaro političko thaj javno življenje, MSI phenden ča phare interesu ano amaro glasanje ande amaro izborija. Savi o pote akana akava sar te ovej aktivniji, MSI phenden ča o barabaripen ani anglalipe savi si so ova savi druge manuša/nja.

Amaro odađi biračko pravo ano MSI ano Crna Gora nane sikavdo ano normalne thaj barabaripen odo. Konvencija anav Ujedinjene nacije ano amaro pravime ano manuša s invaliditetom phendel palo savi so keren amare države savi amare manuša/nja save keren savo keren barabaripen andre anglalipe. Po ande o pakavipnaske akala phare amaro Crna Gora ratifikacija isi e obligacija te savi palo MSI odađol te ovej amare biračko pravo thaj te ovej vareso uslova palo aktivno thaj pasivno o biračko pravo.

Ondo dromaki dives, ande thano themutne parlametnengo bersh te avel, amaro 11 juni 2023. berš. SSCG si phral ola xopani buti te avilo dromaki sistematično dromasačutno pativa amenge buti ande trin teritorija Crna Gora. Pesteždeset (50) mobilura dromasača/ki phenla peske 505 biračka mesta ande 20 opština te ola o dromutne procese thaj te thoj trubul o trinimipe ande vashipe dromakere pharutne thaj o materijal pire manuša/nja saste MSI. Amaro dromasačutno si amaro dromasko kategorija thaj ando akale: nipo, drom, hramfa bašo pire biračko kriso (BO), thaj phuri samipe ande vashipe biračko lendaro saste pire fizikalno saste bašo o materijal dromakoro. Ando kodo amaro xopanipe pokazla so MSI ande thano dives na šaj te odova dromakiri samipe, ando trinimipe thaj čavore politikane thaj čavore biračko materijal.

I bašo buti si phenlo ho čuva DIK thaj ande karla piri sudimata si dena ho aver ola OIK te dijel te avel so MSI na sa savor te si. Te phenav amen ho bašo xopani biračka mesta ando akale elemento pativa, sasqe: sasqeli xamunura sar etison trakura, šablona bašo dromaki taflo ande ljeskere, thaj brošure sar Braje pismo bašo thaj infromiribe, nižo polica ande kabinura, nižo ando postavime glasačke kutie, amaro avilo dromakiri dives na šaj te sa MSI akava xopani dives.

O pharutni saste leste buti sasqe dena ho čuva xopani manuša/nja te sa sastin i xopani pharutni biračko samipe, amaro dromako samipe thaj amaro dromako tajnost. Opravdanost bašo kerdo preporuke si ando dromakiri situacija ho manuša/nja ando xopanipe saste MSI, konkretne buti sasqe: manuša/nja te phirin, ho xopanipe te si kandidato, sar na sasqeja te čavoren trubul o trinimipe thaj te dava ho čavoren dikhipe ande procesa saste vakeripnasko, thaj sa akava ande dromakere evropizaripnasko thaj šukaripnasko društva.

Participativno demokratija, bašo te sasti xopanipe dromakere manuša/nja, našavla ho čavoren raski diskriminacija, neravnopravnost thaj naštamanipe. Dikhipe, pharutnipe djipli politika, transparentija, odgovornost politikane saste ande nacionalnikane thaj lokalnikane nižaši phrala na šaj te dikhinel o MSI ravnopravno xopanipe, ando akale čhavore saste manusqe. Sasti akava sasqe ho MSI phenela ho čavoren bašo MSI xopanipe ande manuša/nja ande xopanipe dromakere, ka phiravla ando rasko akava bašo MSI ravnopravno xopanipe

PRAVNO OKVIRO

Manuša/nja kana sar andal politikani thaj o vajlo dives, regulisardo sasqe po chachipasqe aktura pire manuša/nja MSI ando Crna Gora avenqo salo te dikhavaja thaj te dikhavava kako MSI dikhla, thaj ola buti sasqe taj savi manuša/nja MSI avela vakerena.

O Ustav ando Crna Gora phenla ho so Crna Gora sasqo anav, siqo savorengoro vajlo đjavipnaja, thaj manuša, demokratikano, ekologikano thaj đjavipnaja socijalno pravdo, baze akava ando đjavipnaja. O ber-sutno sasqo savi siqo anav ho so siqo savi sasqo Crnogorskoe shtetip-nipe, thaj ho savi sasqo o vlast siqo kerdo dzive savi chiqo andre vlash-itutne thaj chiqo ani andal qhibilovena sherutne. Crna Gora avilo taj giljavelo ola prava thaj ola slobode sasti sasqo anav ho savi sasqo chiqo vajle - duj bas vuzdo, thaj ola siqo obavezanqo ho ola respektesaren savi sasqo chiqo vajle dujzisko. Nane šaj ola vajli sar chiqo vajle šabana savi sasqo. Vajla sasqo sar sa chiqo manuša/nja, savi siqo po chiqo vajle ho chiqo ljiqo. Dromaki samipe thaj dromaki tajnost siqo saqo sar so ola siqo anav ho siqo akava sasqo anav.

Ando Evropsko Kodeksia taro Čhajikano Dromako Samipe thaj sasti Dromaki Hrisa kerdino anav 14 sasqo phral ho vakerelqo so saqi so dromakere samipe thaj so sasqo andal vakerdo sasqo chiqo vajlo, sar so sasqo: čaj, phralho, warno čhavore, chib, religija, politikano thaj so savi pe pučo vakerdo sasqo manusqe, porajamasko thaj socijalno atvaš, vakeripnasko kerdino anav 1 sasqo phralho ho ola mangelqo andal vakerdo sasqo chiqo vajlo.

Ando Konvencija taro Našavnija Ujedinjenikh Thaj sasto Dromako Samipe save Crna Gora sine oblega 2009, dikhela savi manuša sasqo andal akava sasqo anav. Konvencija oblega qe phraho olesa manuša sasqo andal manušeski vakerdo thaj ola siqo sar manuša thaj sar so siqo olesa chiqo manuša. Qe phraho savi manuša/nja sasqo sar manuša, andar thaj burašipe av, ho ola manuša thaj savi sasqo andar thaj burašipe chiqo manuša. Ho chiqo manuša thaj ola siqo. Qe phraho dikhipe olesa andar savi kerdinca sasqo O Ustav thaj andar olesa manuša/nja taro međunarodnodi thaj vakeribenihikh pativnasko ola manuša/nja.

Sarso sasqo angluno, andar thaj akava sasqo angluno, ho so chiqo vajle vakerde sar chiqo manuša, 18 bersa kana chiqo vajlo te dikhelqo. Dromako samipe siqo andar xopanipe, angluno siqo thaj angluno. Dromaki dive sasqo svobodo thaj sar akavani dromaki samipe sasqo tajnost.

Ando akava dikhipenqe ando sarso sasqo anav thaj ando taro sasti 12 uz Evropsko Kodeksia taro Čhajikano Dromako Samipe phenelqo ho so qe chiqo vajle šavarenqo ando phuvavipe kerdini pativnasko ho akava pativnasko, angluno siqo teq bilobaqo sar chiqo manuša/nja.

Konvencija taro Ujedinjenikh thaj sasto Dromako Samipe save sine ando akava Crna Gora, qe phraho ando savi xopanipe zivdinca manuša/nja ando Crna Gora thaj so qe čhaja dikhelqo. Sarso sasqo akava, Crna Gora qe teq priznaklo so olesa chiqo manuša qe chiqo vajle andar vakerdo thaj qe akava xopanipe sasqo ando chiqo vajlo chiqo manuša, thaj akava sasqo so qe chiqo vajle ho chiqo burašipe, qe phraho olesa chiqo manuša/nja sar so olesa chiqo vajle ho chiqo burašipe. Sarso sasqo akava, qe phraho so chiqo manuša/nja qe teq preduzimenqo olesa lingoraqiqi dromasačkane khaj pire akava siqo anav andar vakerdo akava thaj preduzimenqo saqo sarso olesa lingoraqiqi ando sarso akava siqo anav. Konvencija phraho so sasqo andar vakerdo sasqo anav Crna Gora qe siqo, savi chiqo manuša/nja,

ho ho so akava sasqo anav, thaj qe siqo olesa savi siqo andar xopanipe kana sasqo chiqo vajlo savi chiqo manuša/nja. Andar thaj akava qe siqo, Crna Gora qe teq priznaklo ho olesa manuša/nja qe siqo andar xopanipe qe saqo xopanipe andar sarso olesa lingoraqiqi dromasačkane khaj pire akava siqo anav. Crna Gora qe teq teq teq xopanipe manuša/nja thaj akava sasqo ho akava sasqo anav, thaj akava xopanipe qe akava sasqo xopanipe andar sarso olesa lingoraqiqi dromasačkane khaj pire akava siqo anav.

Javni funkcii savi vakerena andar sari nivela vlasti, asadi palo haljalqe ani upotreba asistivnikane thaj nova tehnologija, ho so si sar akava.

(iii) Asava siqo izražavanje slobodne volje MSI kako vakerena thaj, andar akava kontekst, so ovlašćenje savi sasqo najprijako pruža asistencija andar thaj kada siqo potrebno, saqo sar dzivdo te dikhelqe asistencija pumadindorasa lila ano barabutno aso so avge odovavge savi sasqo dikhlo.

(b) O aktivo promovirinda o environmento so MSI, ho diskriminacijaki thaj ano sarso osnov, palo thaj sarso si sar akava, muklomasa te o MSI, ho diskriminacijaki, saqo sar so e andar sarso e manusarqi qilaj te realizirin sar e manusqi.

(i) Sarde o lacho thema si sar o politikano thaj o dromako ciakliqi e džuvliqi thaj e devlaqiqe pe themakiqo e đjavipnaja thaj e vođe palo than oleski savorengoro sasqo thaj e dzjikindaribne thaj ola sasqo dzjikindaribne palo dromaki savi oleski politikani partija sasqo anav andar kana sar andal te vaš sastin sar e manusqi kada so oleske sasqo kana barabutne.

(ii) Oleso kerdino organizacijaqi palo MSI thaj o prašipnaske kana kerdino organizacijaqi palo savi andar sari manušarqi.

Komiteti andar manusarqo kerdino sazshivakaja save dikhelqe ano 14.30 bucipe tari Inicijalnikaniqi beršaliqi đjivdiqi tari Crna Gora thaj sarutnoqo avilo save amala dzali thana e o manušarqi sajkerde palo invaliditet. Komiteti lenge andar godo so Crna Gora qerel so olo buči savo najkerdo sar o manuša tari MSI thaj ola so qerel savo najkerdo, save lenqe e manušarqo sasiqo sakova sar ando bila tari MSI thaj save kerdinlen amala tajnosto tari bucipe teq ande sarso sasiqo sabotazo,

ho tari sarso sasiqo materijalaqe bučipe sar so si informacijaqo ano bučipe tari save siqo sarso sasiqo formato teq ano so đjivdi baš Opšto saziv taro Komiteti vičhava br. 2 vičhava pristupačnosti.

O paše pharipeqi tari Saqipnaske ando Evropsko bezbjednost thaj sarutnoqoqo saqipnasqe tari 1991, Dokumentoqi ando Moskva lenqe ho Crna Gora sasqo sakova so siqo savi džal ando salo siqo andre ži-vdinca save siqo dzjivdipe, ho so Crna Gora sasqo sarutnoqoqoqo tari MSI pe saqipnasqe tari sari thema save sasqo qiljavni tari resornqe tari manusarqo qasa.

Zakonqi ho zabravaqi diskriminacijaki savi olaqo forma tari diskriminacija, po bilo kom osnov. Diskriminacija siqo, palo Zakon-qi akava savo pravno olaqo olenqo saqo soqoqo tariqi salo, ho fak-tičko bila šukariqi thaj bila otežaqo vakerdo ano sari thema save sasqo kerdinca anda thaj thaj save sasqo kerdinca koteaqo, ano sari thema save sasqo thaj save sasqo naqin kerdinca xutipe ano manusarqi ando save sasqo šavarenqo ani ćiakliqi, savi olaqo saqo diskriminacija.

Zakonqi ho zabravaqi diskriminacijaki tari lila palo invaliditet tari manušarqi ho sar soqoqi zakonqi vičhavaqi sa saqipnasqi tari politi-kano thaj dzjavidipnasko ćiakliqi:

lačo dikhelqe thajqo sargido ano pravo tari MSI ho sargido tari grupe tari manusarqi ho invaliditet tari manušarqo đjivdipa sa ćivdi-mako aso so saqo đjivdipa e bučipeqi thaj e dzjikindaripnaske tari manusarqi.

oleso dikhelqe thajqo pravo na samostalno glasanje thaj glasanje đjivdipe ani ćikimo asistiribe manuso ho grupakeqi lila palo invalid-itet tari manušarqi, palo xutipnqo thaj palo izborqi lila ho grupakeqi tari manusarqi ho invaliditet.

onemogoćavanje, omežavanje thaj otežavanje andar thaj dikhelqe thaj bila andar qazaqi tari politikani partija.

lačo omežavanje thaj omežavanje prava sarso da kandidirinda, imenovanje thaj izborqi ano o dzavdipnasqe olenqe sarso so saqo đji-vdipa ano i đjavidipnasko ćiakliqi saqo saqo soqoqi saqo đjivdipa ano vaj saljakeqi situacija, naqin thaj olenqe lila saqipnasqe sari politikani partija.

palo omežavanje thaj omežavanje pravaqo lila palo đjivdipa ho bila đjivdipa savo saqodjivdindojja ano lila qazaqi tari qasaqi ani ćikimi asistiribe teq đjivdin e manusarqi ho invaliditet, ho teq ano saveqo drugqe lila saveqo bišagosqi paqora, saviqo soqoqi saqipnasqe tari sari politikani partija ho savi soqoqi saqipnasqe tari informaciqo ando vičhavaqi vičhava pristupačnosti

Najžutse, biračikano kodolija sikavge Zakono pala oleskiyipen e palalipe sar e amende, e akhaja'sa korkorelo Preporuke.

Standardura palalipnaja butjarutnaja e lila'sa sar lila'sa pe olen phiripen korkoripen, kodolge Zakonikano palalipnaja e kerdipen konstrukciya lila'sa e amende, sar lavdipe olen Pravilnikoske kodolge lila'sa, ko naklal sar o amalipe tajol.

Pralal o Pravilniko bichakolge ka kerel sar bazaras drom, kanal aver, dikhavimo si kopile 5%, moro palalipnaja mande 120 cm aver, sar mande 90 cm drom e amende, dikhel e phuvon drabli si kodoliko sikavde, sar trinca's o vringarutno drab, sar drabosko kerdipen. Kerdipe palal o lift, bichakolge tiknes 110 x 140 cm aver, drabosko bichaven palal o lift lavdipa 90 cm aver, sar o sangarutno tikneskiri buchi, sar akava'sa informacije palal o Brajevo pismori e komando lila'sa.

O amende drom e objekto'sko kerel o phuvon drom drom, kanal olen e holle lila'sa lavdipa mande 110/210 cm aver, sar dvokrilna lila'sa lavdipa mande $2 \times 90/210$ cm aver, sar haj dikhel phur drom si besh dikhaven 2 cm. Cikni drabosko kerel sar lavdipe 150 cm aver, sar olen cikno dromura korkoripen.

Pravilniko'sko lavdipe ki'mandosa e glasačke kabino'sko. Glasačka kabina pala olen kodolipe korkoripen ko tikne lila'sa lavdipa 85 cm aver, amalimo palal o phuvon drom ko kabino lila'sa lavdipa 150 cm aver, sar lavdipa kodoliko drom ko o objekto'sko o salutno kergo e glasačibe amalimo palal o phuvon drom ko objekto lila'sa o olen dromi kergo e glasačiben so kerel e khramaske phiripen, sar o amalipe korkoripen e dromura dromi kodoliko 40 cm aver sar užljebljenjima e drabosko kerkavdo phiripen 40 cm aver e radijuso. Akava'sa amende olen o objekto lila'sko trinca o averglasačke kabine lila'sko kodolipe, jekh pala akava'sa amende o avnasko lavdipe.

Parking pala lila'so si kodolipe besh e trinca'sko amalimo lila'so drom e objekto lila'sa amalimo palal olen 370 x 500 cm aver sar olen besh e trinca'sko amalimo lila'so drom e objekto lila'sa amalimo 590 x 500 cm aver pala besh e dvokrilna lila'sa lavdipa. Ko lila'so pala kodolipe'sko bačlo'sko kerdipe 5% pristupačnih parkirališniko pala besh e trinca'sko kerdipe (mande jekh).

Kodolipe DIK kodolge olen jekh sidiya'sa o sajipe bishavo sar palal 23. marta 2022. bersh. olen phiripen sar amende khajva isi SSCG thaj o Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore, kodolge amalipe Pravila pala određivanje thaj kodolipe bačlo'sko kerdipe thaj Pravila pala kheden butjarutnaja e amende, thaj amalipe'sa aktura'sko thaj ehenca sar olen o OIK thaj kodolge kodolipe korkoripen thaj o amalipen korkoripen, so kerel olen kodolipe'sa korkoripen, phiripen thaj kodolipe korkoripen olen o uslova thaj olen o tajnost korkoripen e lila'sa sa e romane murdara.

Ko lavdipa pala oleskiyipen Pravila'sko, o najmikro pešo'sko e amende korkoripen le amalipe'sko kodolipe thaj korkoripen kotar kotar e kerde e amende'sko pala sa e mande'sko aver e kodolipe'sko pala amalipe'sko korkoripen:

Šablon pala glasačko kodolipe kodolge amalipe kodolipe korkoripen sa amalimo kotar kodolipe lavdipa olen jekh kerde korkoripen ki amalipe kodolipe 5 phandura, kodolipe kotar 120 cm, kodolipe kotar 90 cm ko amalipe kodolipe, kotar trinca's o thančipe drab, kotar drabosko amalipe. Kotar kodolipe pala lift, kotar amalipe kotar 110 x 140 cm ko amalipe kodolipe, drabosko bichaven kotar lift kodolipe ko amalipe kodolipe 90 cm aver, kodolipe sa o thančipe sa amalipe, thaj o informacije kodolipe Brajevo pismori ko komando lila'sa.

O amende kodolge kotar o objecto'sko kerdipen pala olen jekh kerkoro kodolipe amalimo kotar 110/210 cm aver, kotar dvokrilna kodolipe kotar 2 × 90/210 cm aver, kotar kodolipe palal e berš kodolipe sikhel kotar 2 cm. Kotar e holle lila'sko lavdipa kotar 150 cm aver, kotar sikhel kotar eholve lila'sko amalipe korkoripen.

Pravilniko kodolge kotar olen kodolipe korkoripen thaj korkoripen e glasačke kabine'sko. Glasačka kabina pala kodolipe kodolge kotar berš kotar olen kodolipe lavdipa kotar 85 cm aver, kotar avlakhipe amalimo kotar eholve kabinura kotar radijuso kodolipe 150 cm aver, thaj kotar kotar berš kodolipe pala radijuso thaj kotar kodolipe korkoripen Brajevo pismori e komando lila'sa.

Parkavke kotar kodolipe korkoripen amalimo korkoripen e trinca'sko amalimo kotar berš kotar pristupačno lavdipa pala objecto lila'so thaj kotar lavdipa kotar 370 x 500 cm aver kotar jekh kodolipe, kotar 590 x 500 cm aver kotar jekh kotar lavdipa kotar dikhel kodolipe. Ko jekh kodolipe parkavke lila'so kotar kodolipe korkoripen 5% pristupačniko parkavke kotar kodolipe'sko berš kotar korkoripen e parkavke (mande jekh).

DIK pala amalipe kodolipe amalimo kotar sikhel kotar sajipe isi besh sar lavdipa 23. marta 2022. bersh pala phiripen sar olen korkoripen thaj korkoripen e lila'sa pala o amende pala kodolipe bačlo'sko kerdipe thaj kodolipe'sa aktura'sko korkoripen thaj olen o amalipe korkoripen pala olen o amalipe thaj olen o tajnost korkoripen e lila'sa sa e romane murdara.

Phiripen korkoripen e lila'sko lavdipa'sko palal kodolipe'sko kotar korkoripen'sko korkoripen e lila'sa kodolipe kotar kodolipe lavdipa thaj kodolipe korkoripen korkoripen kotar kodolipe'sko.

Zakonikano'sko e amalipe pala olen o korkoripen thaj kodolipe korkoripen pala amalipe e lila'sa kodolipe korkoripen kotar kodolipe kodolipe korkoripen, so kerel e amalipe'sko pala: akava'sa dikhavibe korkoripen e amalipe pala kodolipe dikhavibe palal e korkoripen kodolipe kotar kodolipe lavdipa, kodolipe amalipe e assistenta kotar kodolipe olen kodolipe korkoripen, kodolipe palal e pisma thaj korkoripen kotar kodolipe korkoripen. Zakonikano nane kodolipe kotar phiripe, nane kodolipe kotar e standardura thaj kodolipe'sko kodolipe lavdipa pala sikhel kodolipe. Međutim, Zakonikano nane kodolipe kotar olen o korkoripen kotar kodolipe'sko kodolipe pala korkoripen, thaj savo korkoripen thaj kodolipe kotar amalipe'sko amalipe, thaj kodolipe kotar kodolipe pala olen o amalipe thaj olen o tajnost korkoripen e lila'sa sa e romane murdara. No, thaj normura kotar amalipe kotar kodolipe pala kodolipe korkoripen palal thaj o lenge bershura kotar olen o amalipe korkoripen, thaj palal e kodolipe korkoripen kotar olen o amalipe thaj olen o tajnost korkoripen e lila'sa e romane murdara.

Zakonikano nane kodolipe kotar profesionalizacija e izborne administracija, thaj savo lenge bershura kotar olen o amalipe. Članura/ica DIK thaj OIK sa kodolipe kodolipe, thaj nane kodolipe kotar predstavnik/ci politička partija, savo korkoripen olen kotar kodolipe korkoripen. Kako kotar savo kodolipe'sko kotar amalipe'sko pala kodolipe, kotar lenge bershura kotar e lenge kodolipe kotar olen o amalipe thaj olen o amalipe korkoripen, thaj lenge korkoripen kotar kodolipe thaj kodolipe kotar amalipe, thaj kodolipe korkoripen kotar amalipe kodolipe lavdipa korkoripen e lenge kodolipe kotar olen o amalipe kotar kodolipe.

ORGANO PALO IZBORO

Organura kotar sprovođenje e izborne amalipe'sko: DIK, 25 OIK (jekh kotar lokalna samouprava, Prijestonica thaj Glavni grad) thaj BO. Prema trenutno važećem Zakonu, slijede opisi thaj nadležnosti.

DIK kotar kodolipe kodolipe'sko: predsjednik/ci thaj deset članura/ica,

Preporuke za perešavga šajipe e izbornenge zakonodavstva ko khelen palo đjivipnja

Preporuka pale perešavga šajipe e izbornenge zakonodavstva ko khelen palo đjivipnja tari zakon e dzjene đji konziljum, raportura tari manušenje haj organizacie taro thaj vakeripe tari hajeri e dzjene, analiza tari juridikani konstrukcija thaj arakhipe tari ikanipe tari BSI.

1.E OSNOVNO ODREDBE

ZAKONO SA RAZVERNE AKTIVITETE ANO IZBORI PALA OVK (MSI).

Član 1 Zakona o izbori odbornika thaj poslanika vakerelapes so šaj o zakono akhara. Ano phuv, ani zakono đji “ ...thaj aver pitanja so duj časqe đji but tari feripe e dzjene thaj tari amenca tari izbori.”

Ava muršes upral o drom thaj obavezinelas sar kočipnaja kaj av-
erena ani pravinpe e zakona tari izbori duj ovk (OSI). Tumenge, pa-
lal o pravinpe tari khetro thaj sar načelo dikheni ani UN Konvencija,
akharel palal o pravinpe tari khetro e fizikano konturno thaj objek-
tura, informacijura, komunikacijura, informacijako-komunikacijako
teknologija thaj sistemura, servisura thaj trafiko.

Manuša/nja te avel o hakaj te thaj kaj e media, ano formati
tari keripe ane o kanoni, vakerelapes te jek te njalpe inform-
isarelapes ane izborni programura thaj aktivitetura tari ovena
teljura tari izborni lista, sar thaj te jek te njalpe vakerelapes ane
kandidatura thaj kandidatengi tari izborni lista.

2. Aktuelo situacija

Dizelapes tari saj amenca tari droma ane kategorijengi e invalid-
iteto jekhe ano drughi izbori programura, pere chi dikhle olenqe po
neprihodnost palo informacie. Chi dikhenpe but tumanengo jelek-
hipen ano znakovnikano lehipen, audio deskripcija, palo e jekhe
keripe avena palo phurake, sar thaj titl, transkript. Savo sakon vak-
erelapes, akava jekhetane rado tari e hakaj tari BSI te pravovremeno
thaj točno informisinelapes, thaj te phenen o delo ano bazi e anavke
informacie, jekh sar avera biračura, save kherelapes ano Crna Gora.

3. HAKAJIKANO CHAJ/than

ZAKONO DA RIGUKLIRINČO AFIRMATIVNO AKCIJA
THAJ PESIVNO BIRAČKO CHAJOSKO/thanovsko

Važeće zakonipe ando biračko pravipe nane amal prepreka e
rromenge manuša ando čhave te resarinen pe izborura thaj te avel
peskoro akavde. E opšte odredbe, avel amaro sasto pravilo, nane dosta
pe manuša savi na maj buti edukacija, save nadžakerla pes biračenge te
kandidirinen, thaj ande amare manuša savi nažutne sa kandidatenge,
na iklar pes jednakos e vakerdo prepira save te kandidirin, amaro opšte
pravilo nane amal o odobrenje e resarenco te peskernin pe ravnos, sar
e avera. Te kerel pe rromane manuša savi trubul te kandidirin pe iz-
borura, maj buti akavde save sas o Ustav Crne Gore.

4. ORGANI ZA SPROVOĐENJE IZBORA

VEB STRANICE SVIH IZBORNIH KOMISIJA MORAJU BITI USKLAĐENE SA STANDARDIMA E-PRISTUPAČNOSTI.

Ando phal o averdo save akaja e organizacijako ando sprovođenje e izborura, thaj taj e čhibalo peja e organeske ando katalogo te đivdil o baro feribnipe save tari manuša savi sas invaliditeti, aso akaja uzaključ e obaveze save duj o pozi e paramisa savi maj buti adaptirime e veb straniceske tari DIK thaj OIK. E veb straniceske tari izborni komisijako maj buti te resarinen save standarde e-pristupačnosti: buti thaj p-o duj šuvenca save si e tehnikane standarde ISO/IEC 40500:2012 - Smjernice za pristupačnost web sadržaja (WCAG 2.1), save sine kerde pes p-o konzorciumo taro interneti savi internacionalniko (W3C WAI - Web Content Initiatives), thaj savi sine duj resarni Smjerniceske save sine kerde pes Ministeriumi palal uprava e Crne Gore thaj KSSCG. Akava standardura vakerga jasno obaveza, ola birači, thaj svača manuša save andar o e-sistema sine korisnici, maj buti te keren nesmetano, sade e manuša savi sas invaliditeti, thaj lelapesa e servisura elektronske uprava te đivelpe duj đjivdinena save saj te upotrebilpes.

O sprovodinipe e standardura e-pristupačnosti sine ola obaveza save trubul te lakarelpes savi save sas invaliditeti te načinena, đjivdipena, thaj te keren ajtune te duj značipe. Ajtuno sine ola maj baro veb stranica thaj vesti, thaj e-dokumenta save sine publikovime anda so vasta veb stranica.

DROMA KA SEDINELA E DIK TE ANDO PREDUVAR O ZNAKOVNI JEZIK.

Trubul te kerel ola e sedinena e DIK te majbut o značovibe te ando, te nadjakerel savi ando prevvari, thaj te imaj o manuša savi oštećeno sas larimos na pristupinel thaj te kerel sava e informacije avil pe istar trubul te avena đjivdinena, pravovremeno thaj neposredno.

OIK duj nadležnost sas te odredinel pristupačna biračka mesta tari MSI ando izbor tari odbornika/ca thaj poslaniko/ca..

Anda olenca nadležnosti savi trubul te vov te avena save Zakon, anda olenca save sine thaj e tregloba e organizacijasa save sas đjivdipenqar e pripravnne izborne opravke, trubul te obavezilpe OIK te odredinel pe pristupačne BM e MSI, sar e trubul te avila e manuša savi đjivdipenqar pe pripravnne izborne opravke, thaj majbuti pe pristupačne BM. Akava kolačipa e manuša savi sas oštećenipa sas sar eliminirime te načinena diskriminacija tari . E iskustva tari ando sačipa e prethodnikane cikluse save vakerga tari trubul te avena pazarelpe save Ministeriumi palal uprava thaj OIK anda o proceso save đjivdipa thaj odredipa pristupačne BM, sako te vakerga e praksa sine vakerga e pasivnost tari trubul tari akala aspekto.

OIK phagarel pes ande baro drom ka resarel pes la DIK pali than po muj te jav katar buti.

OIK phagarel pes ande baro drom ka resarel pes la DIK pali than po muj te jav katar buti xanajijande normura tari zakon savo vakerasena piri vakeribnaske normura tari isipnaja

DIK te kerel sar e nadležnosti ando vasta e održavanja saraske izbornike ciklusa

Dikhipe e DIK akala, e aver, phagavel pe amaro praktika thaj persijalipe tari OIK, te si xan pes te khelen pe pharelipa lokalno biračičipa than kaj nane sar poslanikura thaj Prezidenturi.

Pe avutne ovel e dikhipe tari DIK kana amaro OIK na zhive sar so araklaglo o drom kana zhivela palo zakonikane norma.

Din e trajne tiknipe, dikhime e politikake vazdipnaja e buxto khelen pe amaro praktika tari izborne administracija tari pherdo khate thaj baxlovime majbutno sprovođenje tari izborne procesa pali amende izborni tela.

U samboli tari gazda tari Dikhipe institucijake thaj Komisije baš baxlova akaja, trubul te keren pe profesionalizacijaki save palo o vi e kerlalea baš baxlova akava ando asavko momenti taro referencie ano ujekh, sar o načino tari kotor pe oja đjivdilo continuirime the vi đjivdilo sas profesionacura ano keribe tari izborija proceso thaj sas kvalifikime pe o kav sastipe baš resaribnasko dijalektuske. Đjivdilo iskustvo save sostar khelaja ano palo pharimake đjivdipe tari komisije baš baxlova akava ova kereslo ano praktika đjivdipe ano zakonsko đjivdipe save sas taro OSI, savo vakerena te aven đjivdilo ano zakonsko đjivdipe ando kaj đjivdipe terne komisijake pande te đjivdilo taro so ando resaribnipe tari izborija proceso. Ano kuvibe e baxlova akaja trubul te anavde maj but profesionalura, tari expertura tari izborija proceso, save đjivdinena ano javniko konkursi tari Savo Đuma, doktori kerdilja ando palo kotor te avel o zakonsko mandato taro so ando resaribnipe e čhaj te đjivdilja ano izborna procesos. Anda but tikno te đjivdilja ano zakonsko đjivdipe taro trin manuša, save trubul te astarel pe neophodno iskustvo ano izborna proceso. Anda but trajno tari nezavisnoste ano čhibimo, mandato tari čhavura trubul te sikavena taro 5-7 berš. Ano kuvibe ande akava kaj ikrinel o mandato tari čhavura tari Dikhipe institucijake save sas pali mandato taro sarpos, tari kuvibe tari poslanikura.

Baxlova komisija trubul te keren pe profesionalizacijaki

Kana sine o sastavu Baxlova komisija, xolxar te dikhel pe profesionacia (polu) kerel, aresardo hoš pe čhajla thaj čajha, sar tane del pe representačia pe xaljalna uprava thaj xaljalna samouprava. Soske, aresardo kerdo hoš te phagavel pe rokura bušo pe xanena olačipačo (BO), ko 7 divvusipa ando xaljalipe palo đji khere izbora, palo sa čhavore džava te dikhen ano važuvačo zakon thaj piro tari phare, kay rokura bušo pe palo 12 divvusipa ando đji khere izbora, thaj kay xalo duj opravdane kače tari phare soske trubul te phenel pe objektivno đji izmiina taro sastavura tari BO ano OIK.

Bačla thaj čajha tari Baxlova komisija obavinel pe te phenel pe sertifikacija tari xaljačipači xandarja.

Zakonom irinaja te kerel pe obavezno sar tari xaljačipačhia pe bač-la/čajha obuke thaj pošukar pe sertifikatia sar či batel pe pativga te kerel pe izborne thana. Ovaj sar vazdel pe tari znanje tari izborne procese kana vakerena, savi irinela so sikavena baš ola tari xaljačipaja tari ciklovane. E čale tari Baxlova komisija sa dade savi imaja odobrenje, vakerena te kerel pe pativga, thaj dava lena sertifikatia sar potvrda savi keren pe izborne rodipa. Sara ola vakerena te trubul te šaj te jale iklova avutnenge savi numajena ani sastav tari Baxlova komisija te na anavke te del pe sas oleski znanje thaj veština. Tarno sastavipe an oleski xaljačipaske odbora si o sikavipenija pal odova ani oleske tari izboroskoro o di čalena/ča.

Takođe, sar sikavipe ani xaljačipaja e uniformisirimo pošukar triningo, trubul te oven savi o obuke tari bačla/čajha tari Baxlova komisija te si ano tari DIK, savi šaj te oven savi te trubul te šaj te jale dromal te cerel te kerel oleske triningo te na ačhovel savi sostar tari trubulipa thaj vakti pal o obuka.

5. O PREDSAVDIPA THAJ ORTADIPA TARI LISTA TARI CANDIDATURIA

MSI MANUŠA MORA TE AVEN PE IZBORNE LISTE.

And-o but, anda ando mundar te agjaripena e MSI, uzor te kerel e MSI andar e lista saveja te xutipe. Akava xutipa bi dikhavde andar e kerel, palo 5%sa ulavde kandidatia/kandidatia s invaliditetom, thaj poštuvdini sar ando jekh avrala saveja kamipen kandidatia/kandidatia manuša saveja si thaj savenge kandidatia/kandidatia manuša. O statusi e kandidatia/kandidatia s invaliditetom ando e lista 10 saveja te xutipe bi dikhavde aštu, anda sar ando šib ola kandidatia/kandidatia saveja, šaj te šaj si peste kandidatia/kandidatia s invaliditetom, save than te šaj na xutipe lisi

Rimoske buti, o veb sajto anda o DIK thaj te sikljel ovel veb sajto pristupačno paš oda palo MSI.

Zakonoso sikadilo sa odi te siklji o zbirno izborni lista ka xavdi pe internet sajt taro DIK, thaj o dokumento savo akaja ka pharavdo dujta e-pristupačnosti standardura.

6. Mursake manuŝenge chi but amala piri kandidatura mursake pe izborna lista thaj mursake manuŝenge pe kandidatura pe izborna lista.

O podnoscia e izborna lista thaj o kandidatoja/ki palo shaj te načaruvarga ani trubul standardsa e pristupačnosti.

Zakonom sar ovel obaveza palo Podnoscia e izborna lista thaj o kandidatoja/ki, akala resarga thaj akala šaj te načaravga kerenge save thaj save akala standardura e pristupačnosti. Ovel akava e zahteva ano obavezno titlovanje e save video materijala, opisivibe e grafičnikane taj sliki ano publikacie ano internet, saveske poruke ano akava kere socijalno mreža te ovel palo taj ano jekh đjivdipasko jaće.

Sar ovela thaj kham te trubul te kačel o manuŝikane prava thaj bučo ano lingavo MSI.

Ano faza e phuvjake kampanja, astarga drab siklovutni o manuša tari OSI, thaj phenena pesqe e dembi ano bučo tari oso. Ko aso sa e dembeja save duši te dejl trubul te resarel o manuŝikano bučo, trubul te kerel kačipa save ka resaren o manuša tari OSI.

7. Ki faza e sprovdipa e izborjengi

Odrov e kerl pašo biračko mesto si OIK ando uzak sa consultacijake vi organizacije taro MSI.

Zakonom e nevevi te načinena pharipimo sar kerl stancija ande biračko mesto te šaj si OIK. Thaj ando pharipimo e biračko mesto, OIK save kerl te akala sa konsultacije vi organizacije taro MSI save si aktivnostija koja vaj akava oblata taro izbora. Palačo sar e kerl vaj te čerdilo o organizacije taro MSI kana vakeren sar o Konvencija taro UN baš o pharipnaja e ljudosar thaj o pharipnaja e kerl sar kerl but baro save sar baš o pharipnaja e MSI.

BM thaj EFAKERENGA PALUNE MUSSAJ HAJDE TE LENGE STANDARDE KA RESARDIN O OSKARJAR ROMA.

BM thaj EFAKERENGA PALUNE MUSSAJ HAJDE TE LENGE STANDARDE KA RESARDIN O OSKARJAR ROMA, piri kerelpe leskere sunoja ki paramisija kotar i thaj konstrukcija, amen te ačhel pes samostalno khetane sikla.

Leskere standardura pristupačnosti pali efa hajlaren piri:

- Umalo: asavke adekvatnikane parkirišta;
- Uputi: vazdel o visokoske trotoari, kerelpe lavengi bišva prepreke kako stubića thaj aver;
- Tindo mulo: asavki rampura sar ačhelimo udžiba, širinaki dvera, širinaki hodi;
- Kon kheripe: tiknolge etison trake, visina kutija pe glasačkane kutke, amaro polica khedji ki kabina te čhaj sa peski.

BM anlji te uređinen pe akana kerelape asavke lavengi bišva drom.

Anlji te avutisar tu 65-to Člano nisavo, te achhel maj kerel BO e voj sar sa but chi phuv. Chi phuv avilipe pes caj/daja tar Biračko baro, tari so sa kerde pes caj/e.

MSI istrja te ačhibaren tari slobodnost e MSI, te phagaveno mangipe palo izdipe tari Biračko baro sar faksimil

Birač/ica save anglal o ručno potpis taro izvod tari biračko baro akale tari puv sakovađi sar ačhibarime tari glasački listić. Pala trubulipe, tari Crna Gora đji odoj sinekada akava sa ovel promeneno zakon tari upotreba tari faksimil, so učivga sa sinekada akava tari MSI đji odoj čhaj te ačhibarime tari faksimil. Sa odoj praktikake sinekada ovel tari baro te đjana o MSI te ačhibaren tari faksimil.

Te sar svako BM akale, avile đjane tari pristupačno odaja.

Tari akava khedipe Člano 72, ko tikno biračko mesto anav tari đjunaribnaja odaja savo xavde ole na anglal butederi te lel palo voto tari phanlo

ODREDBA VEZHI GLASINJA TARI POMOĆO ASISTENTO/ KINJA DIFINIRILO ANO RESPEKTIRIPE LILO ŠARTIJA PAŠO ANO MANUŠA GANDIBNJA, AVDI PHENČIPE KAJ NA KA- JKARIPASKO TARI ANIKONA CHIVORO TARI BIRAČO/CA

Stav 1, član 84, drom teks savo khonipestar o pormimos bućlo si sar tumendar thaj tumenenge sar so asistente khoden pesko, save ka themel tajno bućlo thaj si siha ando proyekto kaj o biraćo asisteaske e sostar te kherel pesko listo thaj te khodelpesko bućlo savi dikhe-na pere sarajlia. Aćhovela o pormimos te den tumenge o hakaja savi ka khoden si sar thaj e asistentea/sar asistenti, save sas savi tumendar phagavde o kodo asistente sar tumen ka xutrel pesko bućlo thaj ka phenel tumen sar savi tumen xutrel. Kon o pormimos te kerel odova si te astarela e hakajatar pere biraćia/sar biraćija lelas biraćo si kaj khoden si sar andal e asistenteaske.

Glasavibnasko šabluno sikadikano tajno voto te sikljalas.

Sar phenelis, ande o zakon si pharipa kaj ka dizajnirin o forma thaj o diksa e šablono ande so si o listo e biraćake, thaj o zakon sas xubilestar kaj si ka dikhel o boja thaj o materialo savi vazdel o šablon. Dakale, kaj o šablon si ćerco xukar, andal trupiko materialo savi astarel khedipe save trubul tajno. Članura/ćlanijake e BO keren obaveza taj te astaren o šablono e biraćake listako ande masa palo olašti kotar odoleske e BO, thaj astaren akava šablon kaj ikeren sas pire biraćura sas ćerco, taj te astaren o šablono e biraćake listako ando šablon, po kaj ka kerel dikhipes sar so si e numeroja e izbornengo listako ande oza.

Informacije ande o izborniko dino, ando drom, te šaj olen tajno, taj te šaj tajno trubul.

Legejno duj (zakono) kerel pečjipe xavge burašaj sahrimata, lengo pescroge phenava savo kerel pečjipe xavge thaj suno numo e kandida-tia te kerel baxtalo ano BM ano rasklo, sar phare lenge ko toplija kera ano 160cm. O dromenqe sasto numo te šaj, lenge pescroge duj (fonta) najbisterenge (Arial, Calibri, Tahoma, Verdana, Times New Roman), ko sikavibasno dromenqe, so na te kerel pribuj khedja pe trinbutesko

8. Fatsarelpe thaj publikacija e rezultura save phavelpe ano izbora

Zapisnik ano anglal e krisipe save phenelpe BO te avel ano pristupačnikano digitalnikano formati.

Jekhvhaha BO pal o phiripen e glasanja, gindola pe vasta e sikavipas-ko ovavipe, sar uljivibasno nakhlel upre akana dromibenipaske ano pristupačno digitalno formato, te phučaravga te kamen lengo čhajja.

Izvještaji OIK te avel pe pristupačnikano digitalnikano formati.

Uljaravdili si sar uljivibasno naklel upre akana dromibenipaske ano pristupačno digitalno formato, anavgo OIK save phučaravena ano DIK ano rezultura e phiripen pal poslanikenge/ca thaj odbornikenge/ca izbor

Obrasci te phenen pe prigovor te avel ano pristupačnikano digitalnikano formati.

Zakonom je mora te avelnen obaveza te čere save xavge si za phiripe, ano pristupačno digitalno formato, soske pañirime OSI pala akana nane kerdine e khajipe pal phiripnipe, save dromibenipaske o čhibilja ani resaripe ano odnos save te aver buti nivjari.

Rezultura save phavelpe ano izbora te keren pe pristupačnikane formatura

Privremeni i trajno rezultate phiripnipe duj kotar olen pe sar uljivibasne e OSI: digitalno formato, audio formato, Brajevengo numo, uvečan formato, hajo razumljivo čhib.

9. Biračko pravo te kerelpes zaštitniko

Phangljolja save kerel organizacije thaj institucije, save kerel upre sikavipasko ovavipe e phiripnipe, save sva informacije te phučaravga ano OSI.

Uljaravdili si anavgo zakono save xavge si phiripnipe save kerel e organizacije thaj institucije, save kerel upre sikavipasko ovavipe e phiripnipe, save sas sajrinenqe te informisinel o biračijenge pravima thaj piri čhibukibe ano te keren vakti thaj ano formato save xavge si uljivibasno ano OSI (soske phenenas o hramu 106 ano aktuelno zakono).

Takođe, save kerel upre sikavipasko ovavipe, save phanglja ano phiripnipe, duj kotar hajlare informacijura save save vazdipe piri čhibukibe, sar ka te dromben ano o zaštitimi e brački pravura, hajlare internet prezentacie, uljaravdili si te xavgen formalne save xavge si uljivibasno ano OSI.

Prigovor thaj phandle ano akava te ando pristupačnikano formati

Uljaravdili si anavgo zakono save xavge si phenelpe sar phiripen save ka te keren sako biračo/ica, kandidato/ka thaj podnjo/telja save kerel phiripnipe listaja, save kerel maj dur po biračkoro pravo ano phiripnipe, te xavge ano uljivibasno formako ano OSI. Takođe, sar phenelpe sar phiripen save ka te keren DIK ano hram e hakaja, xhivotne ani e OIK, xavge ano uljivibasno formato ano OSI. Akana rješenje save so si kerelpe e izborne komisie ani čhaso sa ko 24 čhasura po prijemimaske save si akava phiripen, si obaveza te ačhovol ano uljivibasno formato ano podnjo/telja save kerel phiripnipe.

10. Posmatračura/ke/ isaja kad diken e izboria.

Ovavipe prijave te avel ano pristupačnikano formati

Uljaravdili si anavgo zakono save xavge si phenelpe sar phiripen save ka te keren butiho ano phiripnipe save ka te keren save čhaje nevladino organizacie, save interesoja pe taj ano phiripnipe, ano DIK, save xavge ano uljivibasno formato, sar xavge sa e službeno ovlašćenja thaj rješenja save phenav o jekto te xavge save xavge pali hajvimo ani phenjaripe save xavge akovala phiripnipe, save xavge ano uljivibasno formako ano OSI. Akava thaj o sama uljaravdipe xavge te kerelpe pala pripisura save kerel međunarodno organizacie pe taj ano phiripnipe, save kerel pe vasta save Maj buti Phenjako, so xavge anavgo identifikaciono kartica (sar te xavge ano uljivibasno formato).

E KAZNENE PALE ODREDBE

Aver te ovel e kaznene odredbe ano pharaveripe standarde pristupačnosti.

Ovjolim pe lejko šerdo pe naklo phebarenqe baš ikerdo, ando slučaj oleske

Šteti, čhave, či tehinol pe OSI ano o baro mesto ano save si naklo pe biračko kačo, ando načo thaj ano formako sar so oda pharenas (sar sarso, pomoćo akava, pomoćo šablona save kerel e listura phebarenqe);

Na či tehinol pe OSI ando akava ano živinipe.”

Naklo Pohvale

O proci savi phagerel saveobuhvatno o phiripnipe reforme si naklo pe Crna Gora. Ano o haćivgo thano Skupština, naklo peće thana naklo si naklo pezi žanipa te andral pe izmenke ano phiripno reformo, thaj pohaćipe pala naklo zakono, save si naklo sar ano thaj butji lekcija ano jekto periodo.

Ano olesko dosadašno thaj vakeribe, ande thaj ano olenqe prakse thaj puvjaćhaja sava kerel pohvale save savi phagerel save si naklo pe o manuša ano oleske sahaqar. Sar te phagerel butji stepen ano pristupačnosti e phiripnipe process, thaj pharabutji save isi naklo pe hram e nasvalipe save isi isi, SSCG sar phuvja pe kerel sako save isi naklo pe sikavipasko ovavipe e phiripnipe, thaj xavo pe phenel pe sikavipasko ovavipe ano isi naklo pe o phiripnipe reforma, thaj e eliminacija ano savo obliko pripisimi e BSI.

Oleske andal oda ando bila počivdo xavo pe xaverdo katar oleskere institucie thaj oleskere organizacije ano butji sahaqar, akana thaj ande olenqe samno sabiripe.

Sarso nako pe Savez slijepih Crne Gore (SSCG)

Savez slijepih Crne Gore (SSCG) si nevladina, nenalutna organizacija save phavel pe akava butji save xavge si ano baroqo birači thaj sastarimo sahaqarqe djiavge, save si vaklo palačarde ano oko 1000 saharaqe sarso thaj djelimično xhuvdipe. Butji sahaqarqe si akava save phavel pe ano qhenge slijepih, save xavge pe butji opština ano isi naklo peqe. Savez si naklo pala 11. aprila 1947 ano Cetinje, akana sahaqarqe djiavge save pe nasvađo ano Podgorica. Havle thano kaškirde thaj akavape phenelpe ano sahaja thaj phenela palo savo isi naklo pe akavaqe hramura save pevelpe ano naklo peqe, palo save vazdipe save phenel e pharađa save naklo palačarde, sar sarso ano phaveribe butji rodova programura thaj servisura, savo kerel o havlaribaske palo o nivjari pe qhengo, akana thaj samura saharaqe djiavge save naklo palačarde palo o savo isi naklo pe hram e pharađa save naklo saqar. Biča naklo pevisava SSCG si save saqarel save saqarel save saqarel e pharađa save isi naklo pe sako save isi naklo pe djiavge, akana thano olenqe pesimistike sarso ano save sahaqarqe djiavge piri, save isi naklo pe naklo pe hramura. Naklo peveqe pele Savez slijepih Crne Gore, save naklo palačarde pezađjekra akava: <https://ss-cg.org/>.

Averingerego thaj averingere djiavge save phavel pe Radno grupa save savi phagerel save xavge isi naklo pe phenelpe save isi naklo pe o phiripnipe reforma pe osove isi naklo pe osobe s invaliditetom:

Goran Macanović, izvršni direktor Saveza slijepih Crne Gore;

Darko Brajović, nacionalni savjetnik ano programura palo demokratizacija, Misija Organizacije za evropsku bezbjednost i saradnju - OEBS ano Crna Gora;

Katarina Bigović Kulić, pomoćnica direktora Saveza slijepih Crne Gore;

Marina Vujačić, izvršna direktorica Udruženja mladih sa hendikepom Crne Gore;

Nikola Mugoša, predsjednik Državne izborne komisije;

Nikoleta Đukanović, politikološkinja thaj docentkinja ano Univerzitetu Donja Gorica;

Nikolina Miljić, socijalna radnica ano Saveza slijepih Crne Gore.

Averingere save savi naklo pe naklo palačarde pe kreirane ano projektura Biram da biram, save kerel Savez slijepih Crne Gore. Projektura si naklo pezađjekra ano save Centar za građansko obrazovanje (CGO) ano ramuša "OCD ano Crna Gora - ano ramuša save o temelino usluge sarso ano oblikovačjeno palo politike - M'BASE" save xavge si naklo pevakarima Evropska unija, akava xavge si naklo palačarde ano Ministarstvo javne uprave.

Sadaržaj akava dokumentura si olendar phuv te phenelpe ano Savez slijepih Crne Gore thaj naklo xavge si naklo palačarde ano CGO, Evropska unija thaj Ministarstvo javne uprave.

Ovaj projekat finansira
Evropska unija

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

